

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.085
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Попова Марія Дмитрівна, 1994 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Китайська мова і література та переклад», працює викладачем китайської мови в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка з 2018 р. Працює заступником завідувача кафедри з науково-методичної роботи Факультету східних мов Київського столичного університету імені Бориса Грінченка з 2022 р., виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Філологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.085 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 27 березня 2025 року № 193, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

СЕМЕНІСТ Іван Васильович, доктор філологічних наук, доцент, декан Факультету східних мов Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Рецензенти:

БРОВКО Олена Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

БІТКІВСЬКА Галина Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Офіційні опоненти:

ІСАЄВА Наталя Станіславівна, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

МАРКОВА Мар'яна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

На засіданні 21 травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Поповій Марії Дмитрівні на підставі прилюдного захисту дисертації «Трансформація естетичних практик китайської лірики (на прикладі творчості «туманних поетів» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Брацкі Артур Себастьян, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Дисертація Попової Марії Дмитрівни «Трансформація естетичних практик китайської лірики (на прикладі творчості «туманних поетів»)», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023. Дисертація Попової Марії Дмитрівни та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати

дослідження, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Попова Марія Дмитрівна на високому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

Здобувачка має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 10 – одноосібні: 4 статті – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 6 статей, у яких додатково відображені результати дослідження.

1. Popova, M. Formation of “Misty Poetry” in Chinese literature of the second half of the 20th century. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. № 58, 2022. ISSN 2409-1154, с. 242–245.

2. Popova, M. Conceptualization of beauty in the creativity of Misty Poets (Poetry of Shu Ting and Gu Cheng). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Сер.: Мовознавство. Літературознавство. № 58. Том 2, 2022. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-27>.

3. Popova, M. Визначення і трансформації естетичних категорій у китайській літературі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. № 62. Том 2, 2023. ISSN 2409-1154, с. 85–87.

4. Popova, M. Artistic And Aesthetic Understanding Of Beauty In Chinese Poems. *Закарпатські філологічні студії*, 1 (27), 2023. с. 226–230. <https://doi.org/0.32782/tps2663-4880/2022.27.1.38>

У дискусії взяли участь члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Бровко Олена Олександрівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. У мистецькій парадигмі модернізму художньо реалізуються принципи «інноваційність - традиційність», «гармонійність - дисгармонійність»

», «духовність - тілесність», «хаотичність - упорядкованість», «візуальність - вербальність», «політизація - аполітичність». Уточніть, будь ласка, як проєкції цих естетичних принципів на різні естетичні категорії, зокрема, категорії прекрасного, потворного, гармонії, міри, піднесеного, низького, комічного, трагічного, героїчного дають змогу розкрити естетичні засади творчості «туманних поетів».

2. Дисертантка залучає для літературознавчої інтерпретації праці інших дослідників творчості «туманних поетів», проте дискусійні моменти варто було б увиразнити.

3. Розподіл досліджуваних аспектів за окремими розділами корелює із логікою розкриття предмета дослідження та послідовного вирішення поставлених завдань, проте, на нашу думку, матеріал четвертого розділу можна було б не виокремлювати.

4. Текст дисертації містить окремі стилістичні та технічні огріхи.

Бітківська Галина Володимирівна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Характеризуючи поняття «туманної поезії», дисертантка вказує на таких поетів як поетів Лянь Сяобін, Ван Сяони, Ло Гене, Бай Юй, але об'єктом дослідження обирає поетичні збірки «Конттури вітру» Шу Тін; «Світлий місяць», «Пісня самотнього зі Сходу» Гу Чена, «Обране» Бей Дао (с. 20). Вважаю, що такий вибір варто обґрунтувати.

2. Досліджуючи творчість поетів «туманної поезії», дисертантка позначає їхню спільність, іноді вдаючись до терміну «течія» (сс. 16, 60, 158), а іноді – «напря́м» (сс. 100, 139, 170). Чи є підстави для синонімічного вживання цих термінів?

3. Описуючи архетип «героїчного» у китайській літературі, дисертантка побіжно згадує поезію Мао Цзедуна (сс. 115-116). Чи виправданим є звернення до цього автора в контексті «туманної поезії»?

4. У роботі дисертантка спирається на результати наукових досліджень поетики течії «Туманної поезії», у яких продемонстровано її трансформаційний потенціал на просодичному рівні, на рівні стилістичної образності та в жанровій специфіці. У який спосіб трансформація естетичних практик наслідує, розвиває чи розширює названі рівні трансформаційного потенціалу поетики творчості «туманних поетів»?

5. У Висновках дисертантка наголошує на унікальності лірики «туманних поетів», констатує її «потужний вплив на літературний і культурний ландшафт не лише Китаю, а й усього світу» (с. 175). Хотілося б почути детальніше про вплив естетичних практик «туманних поетів» на світовий літературний процес. І, оскільки в дисертації не зазначено, які вбачаються перспективи подальшого дослідження проблем, порушених у дисертації?

Ісаєва Наталя Станіславівна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, , зауваження:

1. Марія Попова, аналізуючи особливості жіночих образів у поезії Шу Тін у межах реалізації мотиву кохання, небезпідставно стверджує, що *«сила і принциповість незалежної жінки»* поєднується із рисами, суголосними тим, якими була *«наділена жінка за конфуціанськими канонами»*, а радше – за *«Настановами жінкам»* Бань Чжао: *«жіночі чесноти, жіноча мова, жіноча зовнішність, жіноча майстерність»* (с. 83). Хотілося б мати уточнення, яким чином саме ці риси проявляються в модерній поезії Шу Тін? Цікавою також видається інтерпретація поезії Шу Тін «Втеча на Місяць» («奔月»), яка асоціативно відсилає до образу богині Чан'е (嫦娥). Дисертантка припускає, що поетка маючи сумніви щодо *«цінності вчинку Чан'е, ... глибоко співчуває її долі»* (с. 84), у той час як традиційно героїню засуджують *«як грішницю, яка покинула чоловіка»* (с. 84). Однак, маю зауважити, що образ Чан'е є одним з найпопулярніших в китайській жіночій модерній літературі, де героїня виправдовується, оскільки не зраджує своїй природі (богиня тікає на Місяць, бо не може змиритись із долею смертної жінки), і взагалі – вона має право на

вибір. Хотілося б почути думку Марії Попової щодо можливості такої інтерпретації поезії Шу Тін «Втеча на Місяць».

2. Привертає увагу аналіз дисертанткою архетипної тріади «героїзм» – «байдужість» – «боягузтво» в межах трансформації естетичних категорій «прекрасне» – «потворне». Однак цей матеріал скеровує до дискусії. Зокрема, хотілось би мати уточнення від авторки, які коментарі вона використовувала при перекладі поезії Лі Цінчжао «Літні чотиривірші» («夏日绝句»). Викликає сумніви переклад рядків 生当作人杰，死亦为鬼雄 «*Народився як герой – помер як привид*» (с. 122), оскільки у давньокитайській картині світу померти як привид неможливо, адже слово 鬼 означало «душу померлого» (人死后的灵魂), тобто будь-кого, хто помер. Натомість згідно з коментарями до зазначеного вірша на сайті 古诗文网, цей рядок має значення «*За життя треба бути видатним серед людей, після смерті треба стати героєм серед тіней (душ)*». Це вносить деякі корективи у трактування архетипу «боягузтво» в поезії Лі Цінчжао, яка відверто не звинувачує свого чоловіка, а лише обережно натякає на порушення ним певного «кодексу честі». Тож хотілося б мати пояснення цього моменту від дисертантки.

Окрім того, авторка не наводить ілюстративного матеріалу щодо трансформації вказаного архетипу в «туманній поезії», тож постає логічне питання чому?

3. Як я уже зазначала, в роботі Марії Попової представлено цікавий і новаторський матеріал про особливості китайської традиційної естетики та китайських питомих категорій естетики, як-от: «депресія» 沉郁, «піднесення» 飘逸, «порожнеча» 空灵, «туманна глибина» 幽玄, «чистота» 清新 (с. 36) тощо. Вони чудово проілюстровані зразками давньої поезії та філософської прози, але жодним чином не проаналізовані у сучасному модерному дискурсі (насамперед, в поезії «туманників»). Натомість висновки про трансформацію традиційних естетичних категорій в «туманній поезії» авторка робить на основі аналізу наднаціональних категорій «прекрасне» – «потворне». Тож, вимальовується висновок про те, що в модерній поезії традиційні китайські категорії були не трансформовані, а витіснені наднаціональними (чи

західними?), хоча останні виражались із використанням традиційних поетичних образів. Хотілося б почути думку дисертантки щодо таких міркувань.

4. Зрештою, в дисертації зустрічаються окремі неточності перекладу й слововживання, які дещо погіршують сприйняття інформації. До прикладу: роман мінського автора Ло Гуаньчжуна «Три Царства» (罗贯中«三国演义») перекладено як «Романс про три королівства» без вказівки на автора (с. 115); жанр відомої новели Лу Сюня «Кун Іцзі» визначається як роман (с. 120); легендарна жінка-воїтелька Хуа Мулань (花木兰) представляється як мужній воїн-чоловік (с. 115); про поетку Шу Тін (舒婷) кілька разів згадується в чоловічому роді: «як говорив Шу Тін...» (с. 146), «...твори китайського “поета-туманника” Шу Тін» (с.163); зрештою, в роботі часто згадується філософсько-релігійне вчення *дзен-буддизм*, однак, за моїм переконанням, в китайському культурному контексті коректно вживати термін «*чань-буддизм*», аби уникати зайвих асоціацій із японською специфікою цього вчення.

Маркова Мар'яна Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, зауваження:

1. Здобувачці варто було б чіткіше обумовити термінологічний апарат свого дослідження. Йдеться, зокрема, про те, що «туманна поезія» у роботі Марії Попової названа і «напрямом» (наприклад, на с. 18, с. 63, с. 69, с. 100, с. 140, с. 168, с. 171, с. 172), і «течією» (зокрема, на с. 16, с. 20, с. 21, с. 60, с. 62, с. 70, с. 77, с. 85, с. 91, с. 111, с. 116, с. 121, с. 143, с. 144, с. 147, с. 149, с. 159) і «школою» (с. 143, с. 144, с. 145, с. 162), що, зрозуміло, далеко не є одним і тим самим. Аналогічно «літературною течією» чомусь названо модернізм (с. 78).

2. Більшій чіткості, на нашу думку, вимагають і назви деяких структурних одиниць дисертації. Так, формулювання назви підрозділу 2.2. «Творчість «поетів-туманників»» є, на наше переконання, аж надто узагальненим і тільки виграло б від певної конкретизації. А зважаючи на те, що матеріал підрозділу 2.3. «Специфіка естетичного аналізу творчості «туманних поетів»» дуже

логічно і послідовно продовжує проблематику попереднього і не потребує, на наш погляд, спеціального виокремлення, ми б уважали за доцільне об'єднати ці два структурні елементи, скажімо, під загальним заголовком «Творчість «поетів-туманників»: специфіка естетичного аналізу».

3. Подібне зауваження маємо і до підрозділу 3.3. «Трансформація традиційних естетичних категорій китайської лірики». З огляду на те, що він є частиною третього розділу дисертації «Домінантні естетичні категорії в ліриці «туманних поетів»», у ньому логічно мало б йти про трансформацію традиційних естетичних категорій саме у творчості «поетів-туманників». Натомість цей підрозділ має радше теоретичний характер, а про лірику представників «туманної поезії» у ньому взагалі не згадується. Зважаючи на це, його матеріал, на нашу думку, варто було б перенести до підрозділу 1.2. «Особливості естетичної практики: визначення і трансформації основних естетичних категорій у модерній китайській ліриці».

4. Певні фрагменти тексту дослідження видаються нам не зовсім зрозумілими. Тому просимо здобувачку пояснити, чому вона протиставляє у своїй роботі мистецтво і літературу: «Особливості естетичного сприйняття проявляються не тільки в мистецтві, але і в літературі (курсив наш – М. М.), допомагаючи зрозуміти внутрішні мотивації та світосприйняття певного народу» (с. 24). Чи не є література мистецтвом? Таке саме протиставлення «прочитується» у дисертації і щодо письменників та поетів: «В умовах складної суспільно-політичної ситуації та глибокої кризи, яка торкнулася національно-культурної, релігійно-філософської, соціально-правової та сімейно-шлюбної сторони життя китайського суспільства, твори письменників і поетів (курсив наш – М. М.) розкривали актуальні проблеми, тим самим піднімали національну самосвідомість народу» (с. 43).

5. Текст дослідження хвилює низкою повторів, лексичних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних недоліків, але це зауваження не є принциповим.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.085 присуджує ПОПОВІЙ Марії Дмитрівни ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.085

Іван СЕМЕНІСТ